

Малевич Ганна, студентка 4 курсу
Шпачук Єлизавета, студентка 4 курсу
ЗВО «Державний торговельно-економічний університет», м. Київ
Науковий керівник: Комаха В.О., к.т.н., доцент

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

В умовах стрімких глобальних процесів трансформації світової економіки відбуваються постійні зрушення в інфраструктурі світового біржового ринку.

Пройшовши довгий шлях від локальних ринків, ярмарок та аукціонів, сучасний біржовий ринок став найвищою формою організованих торгів, забезпечуючи вільне ціноутворення та переказ прибутків, можливість спекуляцій, концентрацію попиту та пропозиції в часі та просторі, а також повноцінний перерозподіл товарів.

Злагоджена взаємодія елементів такого ринку відіграє важливу роль у функціонуванні національних економік провідних держав світу, оскільки біржовий механізм є гарантією надання прозорого, відкритого, публічного, організованого місця для торгів, які завжди проходять з дотриманням як установчих принципів саморегульвних біржових інститутів, так і законодавчих правил та стандартів біржової торгівлі.

Волатильність на міжнародних фінансових і товарних ринках, а також існування передбачуваних ринків деривативів відкривають нові можливості для розроблення необхідних стратегій хеджування несприятливих змін у ринковій кон'юнктурі, що спрощує функціонування ринкових механізмів. Водночас, інтенсифікація процесу глобалізації на всіх рівнях породила нові умови та додаткові загрози та ризики, з якими доводиться стикатися учасникам ринкових відносин не лише на національному, а й на глобальному рівні.

Посилення міжнародної конкуренції стало рушійною силою швидкого розвитку біржової індустрії протягом останніх років: біржова діяльність продовжує значно розширюватися як географічно, так і функціонально. По всьому світу безперестанно з'являються нові біржі, переважна більшість з яких охоплює торгівлю фінансовими інструментами. У результаті обсяг світового ринку торгівлі ф'ючерсами та опціонами сягнув 46,77 мільярда транзакцій у 2020 році, що на 35,6% більше, ніж у 2019 році [5]. Ця глобальна тенденція є індикатором поступових трансформаційних процесів на міжнародних біржових ринках. Стирається межа між біржами виключно реального товару та ф'ючерсними, опціонними біржами, оскільки біржові товари модифікуються аби стати предметом торгу, з'являються нові види інструментів.

Тим самим, на світовому біржовому ринку протягом останнього десятиліття існує тенденція поступового збільшення частки контрактів на товарні активи, що пов'язано з підвищенням зацікавленості до таких інструментів з боку хеджерів та спекулянтів [4]. У порівнянні із 2010 роком у 2020 році частка таких угод зросла приблизно в чотири рази – з 2,31 млрд до 8,87 млрд. Солоний М.О. та Яворська В.О. наголошують на тому, що ця зміна пов'язана як зі збільшенням світового виробництва продукції та рівня споживання, так і з динамічним переміщенням капіталу в товарні деривативи через фінансову нестабільність [3].

Незважаючи на усі світові тенденції та інфраструктурні зрушення, вітчизняна модель біржової діяльності значно відрізняється від закордонних в економічному та організаційному аспекті. Тоді як у багатьох країнах світу діє тільки одна або декілька товарних бірж, згідно даних Державної служби статистики на ринку України зареєстровано понад 600 товарних бірж, кількість яких зростає з кожним роком. Попри таку динаміку, з усього переліку зареєстрованих національних бірж, діючими є приблизно половина, лише низка з яких заслуговують на увагу (Аграрна біржа, Українська універсальна товарна біржа, Товарна біржа «Капітал-Контракт»), та як основна частина всіх укладених контрактів зосереджена саме на них [1].

Таким чином, біржова діяльність в Україні має помітний товарний потенціал, але діючий біржовий товарний ринок є слабким та стагнаційним. Більшість товарних бірж в Україні проходять через кризу та перебувають у кроці від припинення своєї діяльності [2].

Для відновлення розвитку українського біржового ринку необхідно перетворити біржу реального товару на ф'ючерсну біржу та збільшити біржові операції, які безпосередньо ґрунтуються на укладанні строкових контрактів.

Утворення конкретних справедливих ф'ючерсних цін на товарних біржах та їх хеджування дозволить усім зацікавленим економічним суб'єктам більш точно діяти, а державі – детінізувати та демонополізувати товарний ринок України, тому забезпечення якісних умов для подальшого функціонування біржової діяльності є необхідним заходом для розвитку та модернізації національного ринку. Доцільно також провести структурну перебудову присутніх бірж у країні, удосконалити наявні та застосувати нові технології і фінансові деривативи, які підтримують діяльність електронної біржової торгівлі на сучасному етапі та активно розвиваються по всьому світу.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. Статистичний щорічник. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/11/Yearbook_2020.pdf (дата звернення: 21.11.2022).
2. Завадських Г.М., Тебенко В.М. Сучасний стан та перспективи розвитку біржового товарного ринку України. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2018. № 1(36). С. 146-154. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/196144770.pdf> (дата звернення: 20.11.2022).
3. Солодкий М.О., Яворська В.О. Біржовий ринок в умовах глобалізації: стан та перспективи розвитку. Інфраструктура ринку. 2019. Вип. 31. С. 188-193.
4. Яворська В.О. Сучасні тенденції розвитку світового біржового ринку деривативів. Економіка і суспільство. 2017. Вип. 11. С. 42-45.
5. Global futures and options trading reaches record level in 2020. URL: <https://www.fia.org/resources/global-futures-and-options-trading-reaches-record-level-2020> (дата звернення: 21.11.2022).